

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Matvælaráðuneyti
Borgartúni 26
105 Reykjavík

Reykjavík 2. nóvember 2023

2310021SA FHS
Málalykill: 00.64

Efni: Umsögn um stefnu matvælaráðuneytis um uppbyggingu og umgjörð lagareldis

I. Inngangur

Vísað er til tilkynningar í samráðsgátt stjórnvalda um stefnumörkun matvælaráðuneytis um uppbyggingu og umgjörð lagareldis, til 2040, sem birt var 4. október sl. í samráðsgátt (mál nr. 182/2023), skýrslan byggir á öðrum gögnum sem áður hafa verið til samráðs, s.s. skýrslu Ríkisendurskoðunar um stjórnsýsluúttekt á stjórnsýslu sjókvíaeldis og skýrslu Boston Consulting Group um stöðu og framtíð lagareldis á Íslandi.

II. Umsögn

II.1 Gjaldtaka

Samband íslenskra sveitarfélaga telur stefnumörkun ráðuneytisins mikilvægt skref til þess að taka ákvarðanir um framtíð lagareldis á Íslandi. Hvað sveitarfélög varðar hefur afstaða þeirra verið að forsenda þess að atvinnugreinin blómstri sé sú að þau sveitarfélög þar sem fiskeldi fer fram skuli fá sanngjarnt afgang af auðlindinni sem þau geti nýtt til innviðaupbyggingar. Það kerfi sem til staðar hefur verið til þess sem felst í umsóknum í Fiskeldissjóð, sem er samkeppnissjóður hefur ekki reynst vel enda hafa sveitarfélög ekki getað gert fjárhagsáætlanir til lengri tíma þegar þau geta ekki treyst á stöðugt fjármagn úr slíkum sjóðum.

Í stefnunni er byggt á þeim tillögum og athugasemdum sem fram komu í skýrslu Boston Consulting Group. Ein af þeim aðgerðum sem fram koma í stefnumótun ráðherra er eftirfarandi:

„4. Tekjur sjókvíaeldisbyggða verða tryggðar með skýrari og fyrirsjáanlegri hætti en gert er í dag. Ekki verður gert ráð fyrir að sjókvíaeldisbyggðir þurfi að sækja um í samkeppnissjóð heldur verður þeim tryggt fjármagn þar sem þeim hluta fiskeldisgjalds sem á að renna til sveitarfélaga verður skipt milli Austfjarða og Vestfjarða m.v. framleiðslumagn og síðan milli einstakra sveitarfélaga í þessum landshlutum m.v. fjölda íbúa hvers sveitarfélags sem vinna með beinum hætti við fiskeldi.“

Slíkt fyrirkomulag mun koma sjókvíaeldisbyggðum verulega til góða og mikilvægt að það kerfi sem komið verður á, verði einfalt og fyrirsjáanlegt fyrir sveitarfélög. Í skýrslunni kemur ekki fram hverjar forsendur skiptingarinnar yrðu, hvorki hvað gjaldstofn varðar né nánari skilgreiningar um það hvernig sveitarfélög sæki slíkar

greiðslur eða sýni fram á störf sem vinna með beinum hætti við fiskeldi. Dæmi um skiptingu hefur þó verið kynnt fyrir stjórn samtaka sjávarútvegssveitarfélaga og við samráð ráðuneytisins í aðdraganda þess að stefnan sé gerð. Velta þarf fyrir sér öllum möguleikum til framtíðar um hvernig vinna við sjókvíaeldi muni fara fram. Ef eina breytan fyrir því hvernig sveitarfélög fá greiðslur byggist á því að til staðar sé launafólk hjá viðkomandi laxeldisfyrirtækjum í viðkomandi sveitarfélögum, gæti það búið til óeðlilegar sveiflur í greiðslum til sveitarfélaga ef laxeldisfyrirtækin breyta framleiðsluháttum hjá sér, s.s. með því að flytja fiskinn til slátrunar í önnur sveitarfélög eða með því að nýta sér verktaka við sína vinnu í stað þess að um launafólk sé að ræða. Vonir standa þó til að fyrirtækin sjái hag sinn í því að vera með sem flesta á launaskrá í viðkomandi sveitarfélögum, enda mun innviðaupbygging sem tengist þessum greiðslum koma þeim til góða á beinan og óbeinan hátt. Verði þessi leið ofan á er mikilvægt að ráðuneytið fylgist vel með því hvort sveiflur verði á greiðslum, sem tengist ekki minnkuðum umsvifum og hægt verði að grípa hratt og örugglega inn í ef forsendur tekjumóðelsins endurspeгла ekki umfang nýtingar náttúruauðlinda í viðkomandi byggðum.

Ef markmið stjórnvalda er að fiskeldi verði ein af þeim greinum sem eigi þátt í efnahagsbata og vöruskiptajöfnuði á Íslandi, þarf að nást skýr sátt við sveitarfélögin um tilhögun fiskeldis, skiptingu þeirra gæða sem af fiskeldinu hljótaskt auk þess sem umhverfissjónarmið þurfa að vera í fyrirrúmi og er mikilvægt að byggja upp traust á því að þessi starfsemi sé eins umhverfisvæn og kostur er. Mikilvægt er að við þær breytingar sem gera á m.a. á gjaldtöku gagnvart fiskeldisfyrirtækjum að stórum hluta þeirra tekna verði veitt beint til sveitarfélaga til innviðaupbyggingar í samræmi við þá leið sem lögð er til í stefnumótun ráðuneytisins.

11.2 Eftirlit og stjórnsýsla

Samband íslenskra sveitarfélaga telur stefnumörkun ráðuneytisins í þessum málaflökki vera mikilvægt innlegg til þess að taka ákvarðanir um framtíð lagareldis á Íslandi. Afar mikilvægt er að eftirlit og stjórnsýsla með þessari starfsemi sé virk og leyfisveitingaferlið sé skýrt og fyrirsjáanlegt fyrir rekstraraðila.

Hvað eftirlit með atvinnugreininni varðar telur sambandið rétt að benda á nauðsyn þess að byggja upp eftirlitsstjórnvöld í þeim landshlutum þar sem fiskeldi er stundað svo eftirlit sé sem mest í tengslum við nærsamfélagið, það sé þéttara og árangursríkara. Þá er mikilvægt að meiri samvinna sé milli mismunandi eftirlitsaðila. Þar sem um mjög stórt hagsmunamál er að ræða fyrir íslenskt samfélag sem og þá sérstaklega þá landshluta þar sem þessi starfsemi fer fram á Aust- og Vestfjörðum er mikilvægt að eftirlit með þessari atvinnugrein sé í samræmi við bestu mögulegu þekkingu á því hvernig skuli veita slíkri atvinnugrein aðhald og ekki sé gengið á náttúrulegar auðlindir á þeim stöðum sjókvíaeldi fer fram. Tryggja þarf að við uppbyggingu stjórnsýslu og eftirlits sé horft til þess að starfsemin mun nánast óhjákvæmilega vaxa mikið á næstu árum og því er þörf á að fjárfesta í þekkingu á því hvernig slík starfsemi geti þrífist á eins sjálfbæran hátt og kostur er. Í þeirri vegferð er afar mikilvægt að byggja upp kjarna sérþekkingar í hverjum landshluta fyrir sig sem sinni eftirliti við þessa starfsemi. Þrátt fyrir stefnu stjórnvalda um óstaðbundin störf eru eðli sumra starfa með þeim hætti að mun heppilegra er að

þau séu í þeim landshluta þar sem eftirlitið á sér stað. Í þessu sambandi er vísað til ályktunar fjórðungspings Vestfjarða frá 68. Þingi þess, þar sem fjallað var ítarlega um þær áskoranir sem til staðar eru við lagareldi og þá sérstaklega stjórnsýslu og eftirlit í málaflokknum¹.

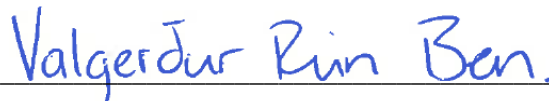
Hvað varðar stjórnsýsluferil þegar óskað er eftir rekstrarleyfi fyrir laxeldi telur sambandið mikilvægt að líta til annarra þjóða sem komnar eru lengra en Ísland í slíku ferli, s.s. í Noregi til þess að gera leyfisferlið einfaldara og skilvirkara, það mun leiða til eðlilegri hraða í ákvarðanatökuferli hvað varðar möguleika til fiskeldis í ákveðnum fjörðum og þá hraðari uppbyggingar þar sem fýsilegt er að fiskeldi verði starfrækt.

III. Niðurlag

Samband íslenskra sveitarfélaga lýsir sig tilbúið til þess að koma að áframhaldandi vinnu um framtíð lagareldis og telur nauðsynlegt að sveitarfélögin hafi málsvara í þeirri vinnu sem fram undan er. Þétt samstarf við sveitarfélögin um þá þætti sem snúa að nærsamfélagi fiskeldisstarfsemi er forsenda þess að komið verði á sanngjarnara og hagkvæmara kerfi fyrir alla þá aðila sem koma að lagareldi við strendur Íslands.

Virðingarfyllt

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Valgerður Rún Benediktsdóttir
sviðsstjóri lögfræði- og velferðarsviðs

---

¹ [Ályktun 68. fjórðungspings Vestfjarða.](#)